

Dienst voor de herdenking van de overledenen van NAS en Pauluskerk, zondag 1 november 2020, 17.00 uur, Pauluskerk

lezingen: Openbaring 6: 12 - 7: 10
Mattheus 5: 1 - 12

overdenking

Lieve mensen,

Wij zijn hier bij elkaar om te gedenken al die mensen, die het afgelopen jaar uit ons midden zijn weggevallen. En dat zijn er best veel. Mensen van wie wij hielden, om wie wij veel gaven, mensen ook die wij minder graag mochten of zelfs helemaal niet, mensen met wie wij vaak van alles en nog wat hebben meegemaakt.

Onze tijd is een onvoorstelbaar spannende tijd. En dan niet zozeer vanwege corona. Dat ook. Maar vooral, omdat er wereldwijd een steeds heviger strijd om het bestaan onder de zon aan de gang is tussen wat ik nu maar noem: de "ins" en de "outs". De mensen die zelf vinden, dat zij "erbij" horen. Dat zij "in" zijn. Vanzelfsprekend deel uitmaken van de samenleving. En die daarvoor niets bijzonders of extra's hoeven te doen. Want zij hebben privileges, meestal onbenoemd: wit, man, hetero, noem maar op. En de "outs". De mensen voor wie door de "ins" is bepaald, dat zij er niet bij horen. Dat zij "out" zijn. Of ze dat nu zelf willen of niet. Voor velen van die "outs" geldt: wat wij ook zeggen, wat wij ook doen, hoe wij ook ons best doen om erbij te horen, echt erbij horen doen wij niet. Noem het fascisme, noem het racisme, noem het seksisme. Het gaat steeds en altijd om groepen van mensen, die zich afzonderen. Die zich, om wat voor reden dan ook, beter, slimmer, mooier, hoger voelen dan anderen. En die daarom die anderen minder waard achten en dus vaak discrimineren en kleineren, soms eeuwenlang. Die houding, zo'n houding, is de grondoorzaak van eigenlijk bijna alle problemen in de wereld. Staten, landen, groepen, mensen, die zichzelf zien als de enige en echte, die er op aarde toe doen.

Onze tijd is ook daarom zo spannend, denk ik, omdat de strijd tegen zulk denken en doen steeds heviger wordt. Denk aan de wereldwijde beweging van "Black lives matter". Als het gaat om kleur, zwart en wit. Denk aan #Metoo, als het gaat om vrouwen in relatie tot mannen en andersom. Denk aan het brede verzet nu in Polen van zoveel vrouwen en mannen tegen de enorme inperking van het recht op abortus. Steeds meer mensen op aarde die weten, voelen, ervaren, dat zij "out" zijn. En dat zij dat "out" niet aan zichzelf te danken hebben. Aan het feit, dat zij per definitie minder zijn, vanwege hun kleur, hun vrouw-zijn of omdat zij minder kunnen of weten dan anderen. Maar aan het feit, dat de andere groep er belang bij heeft hen geen gelijkwaardige plaats en mogelijkheden te geven

of te gunnen, onder de zon. Steeds minder mensen nemen dat. Dat zij al eeuwenlang als "out" en minderwaardig worden gezien. En terecht !

"Het echte geluk is voor mensen die weten, dat zij God nodig hebben. Want voor hen is Gods nieuwe wereld", hoorden we daarnet. De eerste "zaligspreking". Uit de Bergrede van Jezus. In totaal zijn het er acht. Jezus legt zijn eigen bijbel, die eeuwenoude Thora, uit met het oog op nu, zijn eigen tijd. Het gaat volgens Jezus om een nieuwe maatschappelijke orde, altijd weer, vanuit die oude Thora. Nieuwe verhoudingen tussen mensen in zijn eigen samenleving. Weg met alle uitsluiting. Het gaat in de bijbel altijd om bevrijding. Altijd en altijd weer. Om bevrijding van mensen uit onvrijheid. Uit de onvrijheid van een maatschappelijke orde, waarin sommige mensen "in" worden verklaard en ertoe doen. En andere mensen "out" en dus niet van waarde. Jezus begint de Bergrede met deze eerste zaligspreking. Heel bewust. Het is de basis, de grondtoon, van alles wat er volgt. "Het echte geluk is voor mensen die weten, dat zij God nodig hebben". Wie zijn de mensen, die weten dat zij God nodig hebben ? Dat zijn al die mensen, toen en nu, die in het leven niets aan bestaanszekerheid hebben dan alleen God. Omdat die bestaanszekerheid hen wordt geweigerd door de mensen, de groep die "in" is. En het dus voor het zeggen heeft. Het zijn de mensen die in armoede leven, die schulden hebben, die dakloos zijn, die gevlucht zijn. Het zijn de vrouwen, die hun lichaam moeten verkopen, omdat er anders geen geld is om van te leven. Het zijn de slaven en de kleine boeren, die het noodzakelijke rotwerk van de samenleving moesten doen. Zoals bij ons de onderbetaalde Über-bezorgers en de onderbetaalde arbeidsmigranten uit de landen van Afrika en Azië en Midden- en Oost-Europa. Zij zijn "out" gemaakt, niet "in". De "ins" van toen, de Farizeeën, noemden al die mensen "dat volk, dat de wet niet kent". Dat zijn de uitsluitingswoorden van toen. Zoals de "ins" van nu hele groepen mensen "niet-zelfredzaam" noemen. En dus ook "out". Jammer, jij komt niet mee, eigen schuld, los je problemen zelf maar op. Het is buitengewoon interessant om te horen, dat Jezus zes van die acht zaligsprekingen in de toekomstige tijd zet. En twee in de tegenwoordige tijd, nu. Daar moet je goed op letten, want dat verschil in tijden is de sleutel van de hele Bergrede. Voor Jezus spelen twee zaligsprekingen in het nu. Die van net: "Het echte geluk is voor mensen die weten, dat zij God nodig hebben. Want voor hen is Gods nieuwe wereld". En de achtste: "Het echte geluk is voor mensen die lijden, omdat zij doen wat God wil. Want voor hen is Gods nieuwe wereld". De mensen die "out" zijn, botsen voortdurend op een samenleving die hen steeds weer uitsluit en kleineert. Die vindt, dat hun levens er eigenlijk niet toe doen. Niet "mattered". Juist die mensen weten als geen ander hoe uitsluiting werkt en wat dat met je doet. Zij zijn

"ervaringsdeskundig". Als geen ander. Zij zijn dus ook als geen ander in staat er iets aan te doen en een eind te maken aan alles wat mensen uitsluit en kleineert en dus kapot maakt. De "ins", die weten dat niet en die kunnen het ook niet. Die hebben geen idee wat uitsluiting betekent en zeggen tegen zichzelf en anderen, dat de samenleving nou eenmaal zo werkt. De "outs" weten hoe het echt werkt, uit eigen ervaring. En dus verklaart Jezus in de Bergrede de "outs" helemaal in, vanaf nu. Zij, de "outs", niet de "ins" maakt hij tot de motoren van de grote bijbelse, maatschappelijke en sociale beweging van onderop, richting Gods nieuwe wereld. Met de "outs", niet met de "ins", begint Gods nieuwe wereld. Dat is Jezus' grote punt. Een samenleving van allen voor allen, daar het altijd om, bijbels gesproken. En zo'n samenleving, zo'n maatschappelijke orde, Gods nieuwe orde, dat is: onze samenleving, maar dan zonder uitsluiting ligt niet ergens ver in de toekomst, met Sint Juttemis. Die begint nu, volgens Jezus, op dit moment. Op elk moment, op al die plekken op aarde waar wij mensen, te beginnen met de "outs" Gods wil doen. Dat waar wij mensen zoeken, blijven zoeken naar gerechtigheid. Gerechtigheid voor alle mensen, te beginnen met de "outs". Dat is de hele bijbel in een nutshell.

"Daarna zag ik een grote groep mensen uit de hele wereld, van alle volken en alle talen. Het waren zoveel mensen, dat niemand ze kon tellen", hoorden we daarnet in Openbaring. Dat is het grote bijbelse beeld: alle volken en alle talen, een samenleving van alle mensen voor alle mensen. "All lives matter". Er is geen uitsluiting meer, geen "outs" en geen "ins". Mensen zijn fundamenteel opgehouden zo te denken. Elk leven telt, "every live matters", te beginnen met het leven van de "outs".

Lieve mensen, uitsluiting, je niet thuis voelen in je eigen leven, in je eigen samenleving, voor hoeveel van de mensen, die wij zo dadelijk herdenken zou dat niet hebben gegolden? Dat zij zich "out", outsider voelden, buitengesloten. Niet erkend in wie zij waren en wat zij konden bijdragen. Zich vaak zo schuldig en mislukt en waardeloos voelend, in feite zonder naam. Laten wij hen vanmiddag zo gedenken. Al die mensen van ons, die vaak in de ogen van de "ins" niet deugden, omdat ze verslaafd waren of geen werk vonden en dus geen prestaties leverden of geen huis of geen papieren en dus illegaal en dus crimineel. Al die mensen van ons die in de ogen van de "ins" geen naam hadden en er niet toe deden. Laten wij hen gedenken als mensen die juist meer dan de moeite waard waren om een naam te hebben en dus hun naam noemen. Zij waren niet niemand. En laten we dat vooral doen, omdat God hen had geschapen als mensen met een naam, en dus bedoeld en gewild. En dus ook bedoeld om "in" te zijn en niet "out". In staat tot alle vriendschap, ontferming en trouw van de wereld, in ieder geval

in Gods ogen eindeloos de moeite waard, wat de samenleving ook van hen vond of zij van zichzelf of wij van hen. Zij waren en blijven gekend bij God. En dus ook bij ons. Omdat elk van hen ertoe deed. Zonder uitzondering. Amen.

D.J. Couvée, Pauluskerk, Rotterdam, 1 november 2020